

Зазимко О.В. Вплив особистісних характеристик студентів на формування досвіду дистанційного навчання //Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 15–16 черв. 2021 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. — Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. — С.327-329.

ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СТУДЕНТІВ НА ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Оксана Володимирівна Зазимко, провідна наукова співробітниця лабораторії когнітивної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, кандидатка психологічних наук, доцентка, м. Київ

Ситуація пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19 призвела до необхідності отримання студентами очної форми досвіду дистанційного навчання. З практики викладання у закладі вищої освіти нами помічено, що більшість студентів надає перевагу очному навчанню, але є й ті, які вважають зручним способом отримання знань дистанційне навчання.

Для визначення наявності впливу особистісних характеристик студентів на формування тих чи інших їхніх уподобань у формах навчання проведено емпіричне дослідження. У ньому брали участь 197 студентів очної форми навчання з дванадцяти закладів вищої освіти України, серед яких 54,8% дівчат та 45,2% юнаків віком від 17 до 21 року. Студентам запропоновано анкету з соціодемографічними й інформативними питаннями та 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла як засіб визначення особистісних характеристик студентів. Збір емпіричних даних та їх статистична обробка здійснені спільно із студенткою 2 курсу очної форми навчання за спеціалізацією «Практична психологія» Київського національного торговельно-економічного університету Кот А. О.

Одне із інформативних питань анкети мало на меті визначення вподобань студентів стосовно форми навчання: «Якби Ви мали можливість надалі обирати очне чи дистанційне навчання, яке б Ви обрали?», на яке пропонувалося три варіанти відповіді: «очне», «комбіноване», «дистанційне».

Більшість студентів (56%, або 111 осіб) обрали відповідь «очне», що й відповідає наявній формі їх навчання до запровадження 328 карантинних обмежень. Отримавши досвід дистанційного навчання та зваживши його позитивні показники і недоліки, 38% (75 осіб) опитаних студентів надали перевагу комбінованій його формі. Майже 6% (11 осіб) студентів, які, до речі, за соціальними характеристиками є більш активними, надали перевагу дистанційному навчанню.

З отриманими даними проведено процедуру однофакторного дисперсійного аналізу за методом Фішера. Залежними змінними обрано результати, отримані за основними шкалами опитувальника Кеттелла. Факторною змінною є відповіді на питання анкети з градаціями: «1» — «очне», «2» — «комбіноване», «3» — «дистанційне». Застосування дисперсійного аналізу показало значимий і коректний за тестом Левена результат лише для змінної «В» ($F = 4,643$, $p \leq 0,05$), яка за опитувальником Кеттелла діагностує інтелектуальні характеристики досліджуваних.

Градації форм навчання у порядку зростання середніх значень розташувались у наступному порядку: «очне», «комбіноване» та «дистанційне». З проведеного аналізу можна зробити висновок, що дистанційному навчанню надають перевагу студенти, які вирізняються більш високою здатністю до навчання та оперативністю й кмітливостю мислення. Очному навчанню надають перевагу здебільшого ті студенти, які мають певні труднощі з вирішенням навчальних завдань.

На уточнення особливостей таких труднощів в анкеті запропоновано два інформативні питання: «Чи стикаєтесь Ви з труднощами під час засвоєння знань при дистанційній формі навчання?» (з двома варіантами відповіді: «так, стикаюсь», «ні, особливих труднощів не виникає») та відкрите питання: «Якщо Ви маєте труднощі у засвоєнні знань при дистанційній формі навчання, то саме з якими труднощами ви стикаєтесь найчастіше?»

Узагальнення відповідей респондентів на відкрите питання анкети дало змогу визначити дві загальні групи труднощів: труднощі, що пов'язані з академічними проблемами навчання (відсутність практики в навчальних аудиторіях, завеликий обсяг завдань на самостійне опрацювання, проблеми з порозумінням із викладачами або відсутністю якісного зворотного зв'язку тощо), та труднощі, які пов'язані з особистісними характеристиками студентів (замкненість, складнощі самоорганізації, відсутність 329 реального спілкування з одногрупниками/викладачами, дотримання режимних моментів тощо). Для визначення особистісних відмінностей студентів, які

зазнають труднощів, також застосовано дисперсійний аналіз. Застосування дисперсійного аналізу показало достовірно значимі результати за шкалою «Е» ($F = 7,400$, $p \leq 0,05$), яка відповідає тому, наскільки особистість є незалежною чи може підпадати під різноманітні впливи. Коректні результати для дисперсійного аналізу, але такі, що дещо перебільшують рівень допустимої значимості, отримано й за шкалами «В» ($p = 0,068$), що діагностує інтелектуальні здібності, «N» ($p = 0,057$), яка розкриває характеристики «прямолінійність — дипломатичність», та «А» ($p = 0,055$), що характеризує «замкнутість — відкритість» респондентів.

Грунтуючись на отриманих результатах, можна зробити наступні висновки. Студенти, які зазначають, що під час дистанційного навчання стикаються з труднощами, характеризуються м'якістю, поступливістю, тактовністю та покірливістю. Студенти, які вказують, що особливих труднощів під час дистанційного навчання не виникає, характеризуються самостійністю, незалежністю, наполегливістю, а іноді навіть конфліктністю. Вони мають вищий рівень успішності. Якщо звернути увагу на помічені тенденції за іншими шкалами методики Кеттелла, то можна припустити, що труднощів найбільше зазнають ті студенти, яким притаманні замкнутість, схильність до об'єктивності, недовірливість.

У результаті можна зауважити, що повернення до традиційного очного навчання збіднить процес формування особистісного досвіду здобувачів освіти. Тому прерогативою для студентів з різними особистісними характеристиками може стати комбінована форма навчання.